

Małgorzata Bańkowska

Uniwersytet Kaliski

im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego

e-mail: m.bankowska@uniwersytetkaliski.edu.pl

 <https://orcid.org/0000-0001-5343-3836>

III Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Wokół Paula Ladewiga i jego *Katechizmu biblioteki*” (Bydgoszcz, 29–30 maja 2023)

DOI: <https://doi.org/10.18778/0860-7435.37.06>

W dniach 29–30 maja 2023 roku na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (dalej: UKW) odbyła się trzecia i – jak zapowiedział jej pomysłodawca i organizator, dr hab. Zdzisław Gębołyś z Wydziału Filozofii UKW – ostatnia konferencja w ramach cyklu poświęcone „Katechizmowi biblioteki” Paula Ladewiga. Seria konferencji, zorganizowanych w latach: 2017, 2019 i 2023 zgromadziła, poza bibliotekarzami, liczne grono przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, zainteresowanych historyczną i współczesną problematyką książki w różnych jej aspektach.

W III edycji, zorganizowanej przez Wydział Filozofii i Bibliotekę UKW, wzięło udział blisko 60 naukowców i praktyków związanych z bibliotekarstwem, bibliologią, kulturoznawstwem i prasoznawstwem, wśród nich liczne grono pracowników Biblioteki UKW. Wygłoszono 38 referatów w czterech językach: polskim, angielskim, niemieckim i czeskim. Obrady odbywały się w nowoczesnym gmachu Biblioteki UKW przy ulicy Karola Szymanowskiego 3.

Konferencję otworzyli i przywitani uczestników: Prorektor ds. Nauki UKW prof. Jarosław Burczyk oraz Dziekan Wydziału Filozofii prof. Dariusz Łukasiewicz. Słowo wprowadzające wygłosił dr hab. Z. Gębołyś.

Pierwszy referat – *Niemców kłopoty z historią* – autorstwa prof. Alberta Kotowskiego (UKW), znawcy stosunków polsko-niemieckich, skierował uwagę słuchaczy na różnice światopoglądowe narodów niemieckiego i polskiego oraz wynikające z nich problemy interpretacyjne dziejów Polski. Wystąpienie stworzyło przestrzeń do dalszych rozważań inspirowanych dziełem niemieckiego bibliotekarza. W kregu politologii pozostali także dr Jürgen Warmbrunn (Herder-Institut), który wygłosił referat *Sine ira et studio? Paul Ladewigs Prinzipien in der Heutigen Welt* oraz dr hab. Jolanta Gwioździk z Uniwersytetu Śląskiego, autorka prezentacji *Obraz bibliotekarza w monarchii habsburskiej na łamach „Österreichische Zeitschrift für Bibliothekswesen”*. W kolejnych wystąpieniach zaprezentowana została rozległa działalność bydgoskich bibliotek na rzecz rozwoju kultury i nauki. Dr Kazimierz Adamczyk (Biblioteka UKW) omówił materiał źródłowy do badań nad dziejami Biblioteki UKW, w tym katalogi i inwentarze biblioteczne (*Od WSN do UKW. Biblioteka uczelni w świetle badań i opracowań za lata 1969–2019*), zaś mgr Lucyna Geśikowska – w prezentacji *Idee Paula Ladewiga wcielone w życie – na przykładzie realizacji i recepcji wystawy 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego (w ramach projektu biblioteka gromadzi wspomnienia) w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. dr. W. Bełzy w Bydgoszczy* – zaprezentowała kulturalne i edukacyjne przedsięwzięcia bydgoskiej biblioteki publicznej.

Część pierwszą konferencji zamknął referat dr Doroty Sidorowicz-Mulak z Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu na temat: *Badania proveniencyjne i działalność Proveniencyjnej Grupy Roboczej*. Referentka przedstawiła genezę, skład i zadania zespołu prowadzącego od 2016 r. badania proveniencyjne starych druków zgromadzonych w polskich bibliotekach publicznych i kościelnych.

Sesję drugą (historyczną) prowadzoną przez prof. A. Kotowskiego rozpoczął dr hab. Z. Gębołyś. Zaprezentował sylwetkę Paula Ladewiga (*Paul Ladewig jako historyk i archiwista*). Następnie dr Małgorzata Bańkowska z Uniwersytetu Kaliskiego im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego omówiła wyniki autorskich badań nad funkcją książki i prasy w walce o polityczne wpływy pilsudczyków – w wystąpieniu *Książka jako narzędzie walki o rządy dusz na łamach pilsudczykowskiej „Drogi”*. Kolejna prelegentka – dr Krystyna Hudzik z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie podjęła temat ewolucji zawodu bibliotekarza w Europie Zachodniej, w referacie *Kobiety w zawodzie bibliotekarskim w Niemczech na przełomie XIX i XX wieku: szkic historyczny*. Po przedstawicielce środowiska lubelskiego głos zabrała dr Jana Brožovská Onderková (Silesian University in Opava). W referacie *Veřejné knihovny a vzdělávání dospělých v Československu v letech 1918–1938* prelegentka odniosła się do sytuacji czechosłowackich bibliotek publicznych w okresie międzywojennym. Jako

ostatni w tej części wystąpił dr Rafał Werschler (Uniwersytet Wrocławski) z językoznawczym referatem nt. *Leksykologia terminu „biblioteka” w użyciu języka polskiego*.

Wznowione po przerwie obiadowej obrady moderowała prof. Jadwiga Woźniak-Kasperek (Uniwersytet Warszawski). Pierwsza zabrała głos prof. Anna Gruca (Uniwersytet Jagielloński), która w kontekście działalności lubelskiego duchownego ks. Mariana Fulmana omówiła funkcjonowanie bibliotek parafialnych w początkach XX wieku (*Rola i organizacja bibliotek parafialnych na początku XX wieku według ks. Mariana Leona Fulmana*). Natomiast zagadnienia czytelnictwa i dostępu do zasobów bibliotecznych na ukraińskich uczelniach, w kontekście trwającej od marca 2022 r. wojny z Rosją, przedstawiła dr Ganna Okhrimenko z Narodowego Uniwersytetu „Akademia Ostrogska”, w referacie: *The current situation with book culture and the role of the electronic library for bachelors of universities in Ukraine during the war with Russia*. Z przyczyn technicznych, uniemożliwiających połączenie online z dr hab. Henryką Ilgiewicz z Instytutu Badań Kultury Litwy w Wilnie referat zaplanowany na pierwszy dzień konferencji pt. *Inspiracje oświatowe i kulturalne międzywojennej Biblioteki Uniwersyteckiej w Wilnie* został odczytany w drugim dniu konferencji przez prof. UKW Z. Gębołyśia. W dalszej części głos zabrał Jakub Frołow z firmy Legimi, a następnie dr Edyta Kołodziejczyk (Politechnika Łódzka) podjęła temat kultury organizacyjnej bibliotek akademickich w prezentacji: *Wartości interpersonalne i organizacyjne wyznacznikami rozwoju współczesnej biblioteki akademickiej*. W blok wystąpień dotyczących praktycznych rozwiązań bibliotekarskich wpisał się także referat mgr. Romana Wojciechowskiego z Polskiego Związku Bibliotek o intrygującym tytule: *Wypożyczenia międzybiblioteczne w trybie instant. Nowość? Zagrożenie? Przyszłość?* Prelegent, członek Rady Fundacji Depozyt Biblioteczny, podjął istotny z punktu widzenia czytelników i bibliotekarzy problem optymalizacji dostępności do zbiorów polskich bibliotek, w perspektywie nowoczesnych rozwiązań systemowych. Jako ostatni wystąpił dr Robert Czarnowski z Uniwersytetu Warszawskiego, który przedstawił wyniki prasoznawczej analizy w wystąpieniu: *Repatriacja i reemigracja Polaków z Francji do Polski w latach 1946–1949 na łamach prasy polonijnej „Narodowiec” i „Gazeta Polska”*.

Dzień pierwszy konferencji zakończyła uroczysta wieczorna biesiada. Towarzyskie spotkanie stało się okazją do ożywionych dyskusji na tematy związane z działalnością polskich uczelni i ich perspektywami rozwojowymi.

W drugim dniu konferencji organizatorzy zaplanowali zwiedzanie gmachu Biblioteki UKW. Spotkanie z dyrektorem dr Aldoną Chlewicką-Maczyńską i pracownikami biblioteki stało się okazją do poznania struktury organizacyjnej akademickiej ksiąźnicy i koncepcji związanych z jej rozwojem. Uczestnicy

konferencji mogli także podziwiać rozwiązania projektowe i oryginalne aranżacje pomieszczeń bibliotecznych.

Część naukowa drugiego dnia konferencji rozpoczęła się sesją pod przewodnictwem dr. Tomasza Stolarczyka z Uniwersytetu Łódzkiego. Jako pierwsza wystąpiła dr hab. Katarzyna Materska (Uniwersytet Śląski) z prezentacją oryginalnej propozycji systemowego podejścia do zarządzania bibliotek (*Koncepcja ekosystemu bibliotecznego jako teoria spinająca elementy „Katechizmu Biblioteki” Paula Ladewiga*). Natomiast dzięki prezentacji *Content development of a bilingual language learning material in the three-dimensional space* dr István Károly Boda, dr Erzsébet Tóth i dr László T. Nagy z Węgier (Debrecen Reformed Theological University) wprowadzili słuchaczy w problematykę nowych rozwiązań edukacyjnych. Następny referat, wygłoszony przez mgra Janusza Dobrzyńskiego z Biblioteki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, dotyczył bibliotekarskiej pasji polskich prekursorów krajoznawstwa – *Biblioteka według Aleksandra Janowskiego – współczesnego Ladewigowi pioniera polskiego krajoznawstwa*. Z kolei mgr Monika Sobota, reprezentująca Miejską Bibliotekę Publiczną im. Ł. Górnickiego GALERIA KSIĄŻKI w Oświęcimiu, zmierzyła się z realiami pracy bibliotekarzy, mówiąc o *Czytelnik w bibliotece publicznej pełnej czytelników*. Sesję pierwszą drugiego dnia konferencji zakończyły wystąpienia sponsorów prezentujące systemy i narzędzia biblioteczne: BonaSoft (Przemysław Walichowski) oraz HAN (Zbigniew Szarejko).

Po obfitującej w ożywione dyskusje przerwie kawowej uczestnicy powrócili na sesję drugą prowadzoną przez dr hab. K. Materską. Rozpoczęła ją dr Elżbieta Pokorzyńska (UKW) omówieniem oryginalnego projektu badawczego finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w latach 2015–2023 i zakończonego wydaniem pierwszego w Polsce *Leksykonu opracowawczego*. Prezentacja tej imponującej publikacji wywołała liczne głosy uznania ze strony uczestników konferencji, a jego współautorka otrzymała zasłużone gratulacje. Ze świata tradycyjnej książki w przestrzeń cyfrową przeniósł słuchaczy dr hab. Arkadiusz Pulikowski z Uniwersytetu Śląskiego referatem: *Wyszukiwanie pełnotekstowe w polskich i zagranicznych bibliotekach cyfrowych na przykładzie osoby Paula Ladewiga*. Natomiast o roli bibliotek i czytelnictwa w edukacji dzieci ze szkół podstawowych w dobie pandemii koronawirusa mówiły: dr Jana Brožovská Onderková i Anna Foltisiová (Silesian University in Opava) – *Role knihovny a čtenářství ve vzdělávání dětí základních škol v době COVID-19*. Kolejny prelegent tej sesji – dr Paweł Marzec (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) zaprezentował wyniki prowadzonych od wielu lat badań stron internetowych bibliotek publicznych w Polsce (*Analiza technologii wykorzystywanych w serwisach internetowych bibliotek publicznych w Polsce*). Z kolei mgr Hanna Gaweł z Uniwersytetu Jagiellońskiego mówiła o bibliotekarstwie amerykańskim

w kontekście rozwiązań europejskich w prezentacji: *Nowoczesna biblioteka i bibliotekarz po obu stronach oceanu: analiza porównawcza modeli bibliotekarstwa na przykładzie "Education for Librarianship" J. Periam Dantona i "Katechismus der Bücherei" Paula Lademiga*". Ostatni referat przedpołudniowej sesji wygłosiła dr Bernardeta Iwańska-Cieślik (UKW). Referentka podjęła temat wizerunku bibliotek parafialnych w wydawnictwach wrocławskich z początku XX wieku (*Kwestia bibliotek parafialnych w pierwszych wydawnictwach Drukarni Diecezjalnej we Wrocławku*).

Kończącą sesję konferencji, prowadzoną częściowo w trybie online, zdominowały zagadnienia związane ze społeczno-edukacyjnymi funkcjami bibliotek. Reprezentujące Centralny Instytut Ochrony Pracy w Warszawie – dr inż. Agnieszka Młodzka-Stybel i mgr Aneta Stańczak-Gąsiewska zmierzyły się z analizą zadań bibliotek specjalnych w zakresie upowszechniania wiedzy fachowej, na przykładzie Biblioteki Centralnego Instytutu Ochrony Pracy (*Zbiory Biblioteki Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego jako narzędzie upowszechniania oświaty w zakresie bhp – w kontekście „Katechizmu Biblioteki” Paula Ladewiga*). Natomiast dr Adam Tadeusz Ozóg, reprezentujący Kyoto Sangyo University przedstawił azjatycki świat książek w okresie samolizacji Japonii (XVII–XIX w.) w wystąpieniu z pogranicza kulturoznawstwa i bibliotekoznawstwa pt. *Kształtowanie japońskiej współczesności. Książki i ich cyrkulacja w okresie Edo (1603–1868)*. Temat bibliotek zakonnych, ich zbiorów i organizacji podjął dr T. Stolarczyk. Prezentacja zatytułowana *„Głowa do góry i spojrzenie na cel [...]”. Dawne zbiory klasztorne i ich strażnicy – zakonni bibliotekarze* odsłoniła przed słuchaczami meandry reguł zakonnych i wpisanych w nie zasad dostępu do piśmiennych zbiorów. Z kolei dr hab. Renata Frączek, dyrektor Biblioteki Politechniki Śląskiej postawiła zasadnicze z punktu widzenia edukacji akademickiej pytanie – *Czy biblioteka uczelniana jest jeszcze potrzebna?* Próba odpowiedzi na pozornie oczywiste pytanie, przyniosła interesujące konkluzje, których *sui generis* dopełnieniem było wystąpienie przygotowane przez mgr Małgorzatę Bródkę (Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu), pt. *Konteksty społeczne polskiego bibliotekoznawstwa w XX wieku i na początku XXI wieku. Od orientacji na bibliotekę do paradygmatu odbiorcy*. Do zagadnień dostępu do książki i bibliotek w czasie pandemii COVID-19 powróciła dr hab. Erzsébeth Dani (Debrecen Reformed Theological University), w referacie *Paul Lademig's "Face, Problem and Recreation" of the library and the post-pandemic spatial reorganization*. Ostatnią sesję zakończyło wystąpienie dr Katarzyny Domańskiej (UKW) poświęcone internetowej promocji bibliotek – *Obecność biblioteki w nowych mediach*. Konferencję podsumował dr hab. Z. Gębołyś.

Małgorzata Bańkowska

Bogactwo tematyczne i rozległe obszary zainteresowań referentów oraz ożywiona wymiana poglądów w panelach dyskusyjnych, uczyniły III Międzynarodową Konferencję Naukową „Wokół Paula Ladewiga i jego *Katechizmu bibliotek*”, podobnie jak poprzednie spotkania z tego cyklu, ważnym wydarzeniem na mapie spotkań naukowych, poświęconych zagadnieniom książki i bibliotek. Także uroki dawnego królewskiego miasta nad Brdą przyniosły uczestnikom wiele wrażeń poznawczych i estetycznych.

W słowie zamykającym cykl „Ladewigowych” spotkań ich pomysłodawca zapowiedział zorganizowanie w 2025 r. kolejnej interdyscyplinarnej konferencji, pod roboczym hasłem: filozofia w służbie bibliotek, biblioteka w służbie filozofii. Czekamy zatem na nową odsłonę bydgoskich spotkań księgoznawczych. A stałym i nowym ich uczestnikom mówimy w imieniu organizatorów – do zobaczenia nad Brdą!